DOI: 10.32844/2222-5374-2020-105-3.60

УДК: 342.9

Смик А. С.,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

МЕДИЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ, ЯК ВАЖЛИВА ГАРАНТІЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, проаналізовано зміст та значення поняття «соціальне забезпечення працівників поліції» та запропоновано його широке та вузьке розуміння. Наведено законодавчі та доктринальні підходи до тлумачення терміну «медичне обслуговування». Розкрито зміст та значення медичного обслуговування поліцейських, як гарантії їх соціального забезпечення в цілому.

Ключові слова: *медичне обслуговування поліцейських, гарантії соціального забезпечення, Національна поліція України.*

Постановка проблеми. Сучасні поліцейські органи України є результатом багаторічного досвіду правоохоронної діяльності на території України. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII, Національна поліція України (далі – НПУ) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Діяльність цього органу спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ. В своїй роботі НПУ виконує низку завдань, пов'язаних із наданням поліцейських послуг у таких сферах, як: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. Поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави [5]. Виходячи з положень вказаного вище Закону, поліція є суспільним органом, основне призначення якого полягає у обслуговуванні населення країни, а не здійснення кари за правопорушення. Водночас, людиноцентристська основа роботи НПУ має не тільки зовнішні, але й внутрішні особливості, що полягають у соціальному забезпеченні даним органом своїх працівників – поліцейських. Необхідно зауважити, що соціальне забезпечення кожного працівника поліції є комплексною структурою цілого кола різних гарантій, важливе місце серед яких має гарантія медичного обслуговування.

Стан дослідження проблеми. Питання стану та юридичного регулювання інституту соціального забезпечення в цілому, а також соціального забезпечення безпосередньо поліцейських, зокрема, неодноразово досліджувалось у роботах таких науковців, як: В.А. Ачаркан,

В.М. Андріїва, Є.І. Страхана, І.М. Сироти, Н.М. Стаховської, Б.І. Сташкіна, В.А. Тарасова, В.Ш. Шайхатдінова, Є.Г. Тучкова та інших. Проте, в жодних із існуючих наукових розробках не було приділено увагу медичному обслуговуванню працівників поліції, як складової гарантії їх соціального забезпечення.

Мета статті полягає в розкритті змісту медичного обслуговування, як важливої гарантії соціального забезпечення працівників поліції в Україні.

Виклад основного матеріалу. Варто відзначити, що в науковій літературі існують різні точки зору щодо змісту поняття «соціальне забезпечення» в класичному розумінні. Наприклад, І.С. Ярошенко зазначає, що соціальне забезпечення можна визначити як організаційно-правову діяльність держави, спрямовану на матеріальне забезпечення осіб, які не мають виходу на ринок праці, не застраховані в системі загальнообов'язкового соціального страхування, зазнали соціального ризику, внаслідок чого втратили здоров'я та (або) засоби до існування й не можуть матеріально забезпечити себе та своїх утриманців. Сутністю соціального забезпечення є діяльність держави щодо надання особі гарантованого законом мінімуму засобів до існування для забезпечення достатнього рівня життя [1, с. 79]. На думку М.М. Клемпарського, соціальне забезпечення – це система закріплених у законодавстві соціально-економічних заходів, що гарантують матеріальне забезпечення громадян у старості, у період тимчасової непрацездатності, в разі втрати годувальника та в інших передбачених законодавством випадках [2, с. 25]. В.Ш. Шайхатдинов зазначав, що соціальне забезпечення – це сукупність суспільних відносин, що виникають при задоволенні із суспільних фондів споживання, які утворюються державою за рахунок суспільства, особистих матеріальних потреб його членів у індивідуальній формі замість оплати за працю або як доповнення до неї у випадках, передбачених державою [3, с. 11].

На законодавчому рівні, у положеннях Конституції України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР відсутнє визначення та загалом поняття «соціальне забезпечення», водночас необхідно звернути увагу на зміст статті 46 Основного закону де вказується, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом [4]. Фактично положення даної статті визначають зміст соціального забезпечення, яке в тексті Конституції тлумачиться як «захист», передусім, внаслідок недосконалості нормативного матеріалу.

Таким чином, враховуючи законодавчі та доктринальні визначення поняття «соціальне забезпечення», ми сформулювали широкий та вузький підходи до розуміння соціального забезпечення працівників поліції.

Відповідно до широкого розуміння, соціальне забезпечення працівників поліції – це сукупність правових відносин, які виникають в контексті реалізації державних заходів із забезпечення використання поліцейськими наданих їм соціальних гарантій у зв'язку із зайняттям посад в підрозділах Національної поліції України. Вузьке розуміння зводиться до того, що соціальне забезпечення – це сукупність суспільно-юридичних, спеціальних гарантій, які надаються поліцейським в зв'язку із реалізацією ними функцій держави на посадах в підрозділах Національної поліції.

В межах вузького визначення надається уявлення про структуру соціального забезпечення, щодо складу якої вичерпні відомості надаються у положеннях Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. Так, Розділ IX Закону «Соціальний захист поліцейських» не містить визначення соціального забезпечення працівників поліції, однак перелічує гарантії, які становлять систему категорії. Так, до числа останніх положеннями Розділу віднесено: особливий розподіл службового часу поліцейських, відпустки, грошове, житлове та пенсійне забезпечення поліцейських, одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського, навчання дітей поліцейських, право утворювати професійні спілки тощо. Окремі положення Закону присвячено медичному обслуговуванню поліцейських, як однієї з гарантій соціального забезпечення вказаної групи суб'єктів. Відповідно до статті 95 поліцейським гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України [5]. Однак, Закон надає лише відомості щодо механізму медичного обслуговування та ніяким чином не закріплює поняття цієї категорії.

Для повного розуміння досліджуваної проблеми розберемося, що взагалі являє собою категорія «медичне обслуговування». Відповідно до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-XII медичне обслуговування - діяльність закладів охорони здоров'я, реабілітаційних закладів, відділень, підрозділів та фізичних осіб-підприємців, які зареєстровані та одержали відповідну ліцензію у встановленому законом порядку, у сфері охорони здоров'я, що не обов'язково обмежується медичною допомогою та/або реабілітаційною допомогою, але безпосередньо пов'язана з їх наданням [6].

Проте, законодавець надає лише одну із можливих позицій, щодо сутності категорії «медичне обслуговування», яка критикується та досить часто не підтримується вченими. Наприклад, Н. Юристовська визначає медичне обслуговування, як діяльність із надання соціальної медичної допомоги та економічно обумовлених медичних послуг закладами охорони здоров'я та зареєстрованими фізичними особами підприємцями, які одержали відповідну ліцензію [7]. Н.В. Касолапова вказує про те, що медичне обслуговування є сукупність достатніх, необхідних, якісних дій, що направлено на задоволення потреб відповідного суб'єкта (пацієнта), зміст яких полягає у медичному втручанні (комплексному втручанні) у здоров'я людини [8, с. 117]. С. Клейменова робить висновок про те, що медичне обслуговування – це сукупність дій направлених на задоволення потреб пов'язаних із станом здоров'я: лікування організму від хвороб, підтримка його стану, проведення профілактичних заходів тощо [9, с. 126].

Аналізуючи проблему права на медичне забезпечення поліцейських, О.Є. Черних, О.А. Вичева, Т.О. Тихомиров зауважують про те, що забезпечення права на медичне забезпечення поліцейських здійснюється за допомогою правових, соціальних та економічних чинників, де перші включають доволі значну сукупність нормативно-правових актів, другі – організаційні аспекти медичного забезпечення й санаторно-курортного лікування. У свою чергу, останні ж – фінансування витрат, які пов'язані з діяльністю органів влади та управління, а також їх посадових осіб щодо забезпечення розглянутого в статті права поліцейських на медичне забезпечення. Саме в цьому на думку вчених полягає зміст медичного обслуговування працівників НПУ, як складової частини їх соціального забезпечення в цілому [10, с. 92].

Цікаві положення в рамках аналізованої тематики містяться у нині не чинному Положенні про медичне забезпечення особового складу органів і підрозділів внутрішніх справ та військовослужбовців Національної гвардії України при виконанні оперативно-службових завдань за умов виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також під час охорони громадського порядку в умовах масових заворушень та проведенні масових заходів затвердженого Наказом МВС від 04.11.2003 № 1296. В тексті цього документу було закріплено, що медичне забезпечення особового складу (осіб рядового і начальницького складу та працівників) органів і підрозділів внутрішніх справ, військовослужбовців Національної гвардії України при виконанні оперативно-службових завдань під час охорони громадського порядку в умовах масових заворушень та проведенні масових заходів, а також за умов виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру включає заходи запобігання або зменшення ступеня ураження указаних осіб, своєчасного надання допомоги постраждалим з числа особового складу органів внутрішніх справ, військовослужбовців Національної гвардії України та їх лікування, забезпечення епідемічного благополуччя зонах надзвичайних ситуацій при виконанні оперативно-службових завдань. Крім того, відповідно до Положення, лікувально-профілактичні заклади МВС України та їх позаштатні мобільні медичні формування залучаються для надання медичної допомоги особовому складу органів внутрішніх справ та військовослужбовцям Національної гвардії України, що несуть службу в зоні надзвичайної ситуації, за розпорядженням начальника Департаменту медичного забезпечення та реабілітації МВС України [11].

Висновки. Тож, проведений аналіз показав, що на сьогоднішній день як на сторінках юридичної літератури, так і в офіційних положеннях законодавчих актів, відсутній єдиний обґрунтований підхід до визначення медичного обслуговування поліцейських, як гарантії соціального забезпечення цих суб'єктів. Більш того, практично не звертається увага на значення та важливість цієї гарантії, а межах спеціальної нормативно-правової бази вона ніяким чином не виділяється. Наявність подібної, одночасно доктринальної та законодавчої прогалини, для нас є можливістю сформулювати і представити єдине, унікальне в своєму роді трактування медичного обслуговування поліцейських, ґрунтувати яке логічно на положеннях законодавства, які встановлюють зміст та особливості медичного обслуговування в державі в цілому та окремі характерні моменти медичного забезпечення поліцейських.

Враховуючи викладене, медичне обслуговування поліцейських – це упорядкована законодавством діяльність спеціально уповноважених суб'єктів, основною метою якої є надання на безоплатній основі медичних, медико-реабілітаційних та лікарсько-експертних послуг працівникам Національної поліції України. Відштовхуючись від наведеного визначення, особливість медичного обслуговування поліцейських, як гарантії їх соціального забезпечення, виражається у таких факторах:

- по-перше, наявності окремих законодавчих положень пов'язаних із медичним обслуговуванням поліцейських у спеціальній, відомчій нормативно-правовій базі;

- по-друге, існуванні механізму реалізації медичного обслуговування поліцейських, заснованого на підзаконних документах виданих в рамках функціонування МВС взагалі та Національної поліції України, зокрема;

- по-третє, визначенні медичного обслуговування поліцейських, як невід'ємної частини соціального забезпечення цієї категорії працівників, а також членів їх сімей.

Зазначені моменти доводять той факт, що для держави, здоров'я працівників поліції, враховуючи особливі завдання та функції Національної поліції, є пріоритетним напрямом діяльності. Адже висока моральна та фізична активність кожного поліцейського, впливає на якість виконання ним своїх повноважень та як наслідок якість реалізації правоохоронного напряму роботи всієї держави загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ярошенко І.С. Право соціального забезпе- чення : [навч. посіб.] / І.С. Ярошенко. К. : КНЕУ, 2005. 232 с.
2. Клемпарський М.М. Правове регулюван- ня пенсійного забезпечення працівників органів внутрішніх справ : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / М.М. Клемпарський; Національний університет внутрішніх справ. Х., 2004. 224 с.
3. Шайхатдинов В.Ш. Теория социального обеспечения: юридический анализ. Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1982. 156 с.
4. Конституція України: закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Офіційний вісник України. 2010. № 72/1. ст. 2598.
5. Про Національну поліцію: закон від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. ст. 379.
6. Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон від 19.11.1992 № 281-XII // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4. ст. 19.
7. Юристовська Н. Теоретичні аспекти державного забезпечення рівних можливостей доступу до медичних послуг та доступності медичного обслуговування сільського населення / Н. Юристовська // Ефективність державного управління. 2017. Вип. 2(51). Ч. 1 С. 138–147.
8. Косолапова Н.В. Медицинская услуга: правовые аспекты / Н.В. Косолапова // Научные труды РАЮН. Вып. 14. 2014. С. 116–128.
9. Клейменова С. Правовая характеристика медицинский услуг / С. Клейменова // национальный юридический журнал: теория и практика. 2016. С. 124–126.

10. Дрозд С.М. Право на медичне забезпечення поліцейських і чинники, що на нього впливають / С.М.Дрозд // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2020. № 43. С. 90–93.

11. Положення про медичне забезпечення особового складу органів і підрозділів внутрішніх справ та військовослужбовців Національної гвардії України при виконанні оперативно-службових завдань за умов виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також під час охорони громадського порядку в умовах масових заворушень та проведенні масових заходів: положення, форма від 04.11.2003 № 1296 // Офіційний вісник України. 2004. № 20. ст. 1395.

A. Smyk

MEDICAL CARE AS AN IMPORTANT GUARANTEE OF SOCIAL SECURITY FOR POLICE OFFICERS IN UKRAINE

The article, based on the analysis of scientific views of scientists, analyzes the content and meaning of the concept of «social security of police officers» and offers a broad and narrow understanding. Legislative and doctrinal approaches to the interpretation of the term «medical care» are given. The content and significance of medical care for police officers as guarantees of their social security in general are revealed.

Keywords: medical care for police officers, social security guarantees, National Police of Ukraine.